

Statens kulturråd
Box 7843
103 98 STOCKHOLM

Synpunkter i anledning av ”Framtida organisatorisk lösning av Fråga biblioteket” (Harnesk 2005)

Kulturrådet anger att man haft två syften med att finansiera projektet Fråga biblioteket, nämligen att utjämna standardskillnaderna mellan landets kommunbibliotek samt att främja vuxenstuderandes och distansstuderandes tillgång till folkbiblioteksservice.

De senaste tio till femton åren har kraven från kunskapssamhället stått i fokus. Det livslånga lärandet har betonats och stora utbildningsinsatser har gjorts, som i sin tur har medfört ökade krav på biblioteksservice. Andelen studerande bland folkbibliotekens besökare har ökat liksom facklitteraturens andel av utlåningen. Bibliotekens ansträngningar att utvecklas till nav i kunskapssamhället har i stor utsträckning skett utan stöd från en samlad statlig bibliotekspolitik. Ansvar för statens engagemang i biblioteken är idag splittrat. Det saknas en övergripande struktur, som har både kompetens och mandat att samordna och utveckla en samlad statlig bibliotekspolitik utifrån en helhetssyn på bibliotekens roll i samhället och därmed också deras roll för olika politikområden. Den statliga bibliotekspolitiken har inte heller reagerat på att stora områden av biblioteksverksamheten har hamnat i skymundan. Biblioteken har byggt upp de nya tjänsterna i huvudsak utan nya resurser under en tid då bibliotekens ekonomi varit ansträngd. Utvecklingen har därför varit ojämn och servicen är långt ifrån likvärdig i olika delar av landet. Det har dessutom skett en rejäl åderlåtning av andra delar av verksamheten. Sedan början av 90-talet har antalet biblioteksfilialer minskat med 25 procent. Stora delar av folkbibliotekens traditionella verksamhet har dessutom trängts undan, främst verksamhet som befunnit sig utanför biblioteksrummet. Det gäller till exempel den sociala biblioteksverksamheten, den uppsökande verksamheten och den läsfrämjande verksamheten. En nationell strategi för den framtida biblioteksutvecklingen- och strukturen, framstår som angelägen så att ojämlikhet och klyftor inte ökar. Vi vill gärna se att ärendet om Fråga bibliotekets fortsatta huvudmannaskap sätts in i detta vidare och mer övergripande perspektiv. Vi menar att det i princip är svårt att ta ställning till förslagen om framtida huvudmannaskap utan denna helhetssyn. Det är långt ifrån bara ”Fråga Biblioteket” som behöver samordnas nationellt.

Vi vill i detta sammanhang påminna om det initiativ som Kulturrådet självt tagit i detta avseende i sitt remissyttrande (KUR 2004/285) över ”Om biblioteksverksamheterna”.

Kulturrådet framhåller behovet av en nationell bibliotekspolitik och menar att det behövs en gemensam plattform, där såväl folkbibliotekens som forskningsbibliotekens framtida utveckling finns med. Skälet till detta, anger Kulturrådet, är bl a följande:

- Det allmänna biblioteksväsendet är delat i två delar: folkbibliotek med allmänheten som målgrupp och högskolebiblioteken med studenter och forskare som målgrupp. Två statliga myndigheter svarar för de nationella frågorna.
- Folkbiblioteken har kommunal huvudman och är så gott som fullt ut finansierade av skattemedel. Det finns en majoritet med små kommuner (mindre än 15 000 invånare) och som därmed har begränsade resurser att bedriva biblioteksverksamhet.
- Lokala planer eller strategier saknas ofta.
- Folkbiblioteken agerar inom flera sektorer: kultur, utbildning, socialtjänst, näringsliv etc.
- Biblioteken är beroende av ett gemensamt nätverk för att kunna fullgöra sina dagliga uppgifter. Detta beroende har snarare ökat än minskat.

Utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky (s) anger att han är tanken om en samordnad nationell bibliotekspolitik har ”tilltalande drag” och uppger att han aktualiserat frågan på departementet (BBL 5:2005)

Svensk Biblioteksförening är intresserade av att veta hur Kulturrådet följt upp sitt eget initiativ, vilket eventuellt arbete som pågår på departementet med anledning av ministerns uttalande och hur detta kan ha betydelse för det framtida huvudmannaskapet för Fråga biblioteket. I avvaktan på det tar Svensk Biblioteksförening inte ställning i sak till de förslag på huvudmannaskap som framförts. Däremot vill vi framföra:

1. Vikten av att tjänsterna ”Fråga biblioteket” och Jourhavande bibliotekarie” säkerställs och utvecklas till en gemensam nationell tjänst för vilken staten tar ansvaret. Fråga biblioteket och Jourhavande bibliotekarie, motsvarigheten för forskningsbiblioteken, är idag en av få konkreta exempel på samverkan mellan olika bibliotekstyper. Genom att utveckla denna samverkan ökas kontakterna mellan bibliotekstyper och mellan bibliotek av olika storlek. Detta leder i sin tur till att vi närmar oss ett viktigt demokratimål - jämlik tillgång till information i hela landet. Det är ett statligt ansvar att ge dessa tjänster en varaktig organisatorisk hemvist och en långsiktig finansiering som möjliggör fortsatt utveckling och garanterar spridningen till så många bibliotek som möjligt, till gagn för biblioteksanvändare i hela landet.
2. Vikten av att kvalitet och kontinuitet i tjänsten säkerställs på ett tydligare sätt än vad som är fallet idag, t ex genom avtal med deltagande bibliotek och någon form av ekonomisk ersättning till desamma.

Stockholm 2005-12-12

Niclas Lindberg
Generalsekreterare